

17
23.
1755, 6 NB

PSYCHOLOGIAE IV-
RIDICAE

SPECIMEN I.

PUBLICAE ERVDITORVM DISQVISIONI

SVMITTET

IOANNES IVLIVS SVRLAND,

L. V. D. ET ANTEC. ORDIN.

DEFENDENTE

CAROLO FRIDERICO VOLLMAR,

CVSTRINENSI.

DIE X. IVLII MDCCLV.

FRANCOFVRTI AD VIADRVN.

TYPIS IOANNIS CHRISTIANI WINTERI, ACAD. REG. TYPOG.

17
22

PSYCHOLOGIAE IV.
RUDICAE

SEPTIMA A
PUBLICAE ERUDITIONIS DIVISIONI

IOANNES VALIVS SVRLAND

L. V. DE ET ANTEC. ORDIN.

CAROLO FRIDERICO VOLLMAR

CESTRENSI.

MDCCCLXXXV

IOANNES CHRISTIANUS WINTERI
L. V. DE ET ANTEC. ORDIN.

§. I.

Quod de commercio inter animam
et corpus humanum, dum actio-
nes physicae eo producuntur,
optime cecinit eminentissimus
ille Lucretii adversarius, Polignacus: a)

Animi proprium, ac veluti dos ipsa profecto est,

Unus ut invalida tradat primordia motus

Materiae; non haec aliunde recepta propagans

At primo eliciens, a nutu orientia solo.

Nos vero plerumque latet, quoniam organa motus

In nobis vigeant, et qua sint arte regenda:

Nec rescire juvat: satis est nam velle moveri,

Quilibet ut se se moveat rudis atque peritus.

A 2

Idem

Idem moralibus quoque applicari posse, quod illis re vera nimia mortalium in se ipsos indulgentia accommodetur, nulli dubitamus. Inter ea tamen mutari statum nostrum, hujusque rationem mutationis in persona quæ eundem mutat reperiri *b)*: ea tamen habitus nostri variatione modum etiam, quo nos antea rebus circumstantibus connectebamur, seu, ut vocant, relationem nostram ad alios, variari, ejusque mutationis illum, qui jam spontaneam actionem produxit, autorem seu causam liberam declarari *c)*: autorem vero de effectibus teneri, eique commodum detrimentumve ex actione sua tertio prognatum merito imputari, nemo nostrum ibi inficias. Hinc *æquitatem illam, constitutam iis, qui ejusdem civitatis sunt, ad res suas obtinendas d)* in detegendo hoc variationis principio præ primis versari; eorumque, *qui legum et consuetudinibus ejus, qua privati in civitate uterentur, et ad respondendum et ad agendum et ad cavendum se peritos e)* haberi gestiunt, antiquiorem sane nullam esse curam, quam quo jure quibusve quid imputari debeat, et, quod idem est, quo modo, dum hæc peregit, moveri voluerit investigare, omnes sane profitebimur.

mur. Quæ cum ita sint, nec tamen res maxima, prout ex dictis patet, attentione digna concinno ordine *f*) hucusque proposita videatur, habitum animæ humanæ actiones nostras producentis ad leges earumque applicationem pluribus exponere et hac quidem Dissertatione primam telam pertexere, eam vero deinde curatius absolvere operæ pretium fore duximus.

a) Vid. Anti-Lucretius Lib. V. v. 230 237.

b) Actionis habes definitionem, qualem suppeditat de Wolff Ontolog. §. 690.

c) Imputationem sic describit Idem Phil. Pract. Tom. I. §. 527.

d) Ita Cicero Ius Civile designat Topic. II. 9.

e) Hæc Iureconsultorum esse docet Idem de Orat. I. LVIII. 212.

f) Multa huc et illuc in Iureconsultorum scriptis de applicatione legum earumque imputatione dispersa reperiri non negamus: ordinatam tamen, quo modo voluntas ad actiones referenda, quibusve diversis gradibus ad eas concurrat, ac quæ his respondeant legum vincula, nondum invenimus pertractationem.

§. II.

Ut igitur ad rhombum accedamus, scientiam eorum, quæ per animas humanas produci possunt, seu possibile sunt, *Psychologiam* dici a philosophis assumimus a). Hanc

iisdem ducibus in *Empiricam* atque *Rationalem* dividere placet. Priori voce scientiam stabilendi principia per experientiam, unde ratio redditur eorum, quæ in anima humana fiunt *b)*, indigitali concedimus. Posteriores autem, scientiam demonstrandi per priora, quæ animæ humanæ competere a posteriore observamus, definiendam affirmamus *c)*. Hinc *Psychologiæ iuridicæ* nomine scientiam illam effectuum vel influxus animæ humanæ in Iurisprudentiam, quacum nobis jam res erit, in rubro Dissertationis apprimè designatam fore putavimus: cujus etiam duplex genus agnoscimus, *empiricum et rationale*.

a) Conf. de Wolff Phil. Rat. Disc. prælim. §. 58.

b) Vid. Id. Psych. Empir. Proleg. §. 1.

d) Dissentimus quidem hic a *B. de Wolff*, qui *Psych. Rat. Proleg. §. 1.* et *Phil. Rat. Disc. Prælim. §. 112.* hanc Psychologiæ partem scientiam nominavit eorum, quæ per animam humanam possibile sunt. Hæc vero scientia cum non sola ratione sed experientia quoque perfici possit, nimis generalis nobis videtur Wolfiana definitio. Nec Empiricam nostræ principia, nisi illustrationis atque confirmationis, suppeditare credimus, quod tamen *Id. Psych. Empir. l. c. §. 4.* et *Rat. l. c. §. 3.* defendit. Si enim psychologia empirica scientiæ nomen meretur, ea, quæ per experientiam in anima apprehendimus in hac psychologiæ parte ex posteriori demonstrari debent: si vero sola stabiliri principia dicas ac omnem demon-

stra-

itationem ad rationalem rejicias, non erit scientia, an-
nuente ipso *Wolffio Phil. Rat. l. c. §. 30.* E. in rationali
non ex empirica, sed a priori, principia demonstratio-
nis desumenda contendimus.

§. III.

Ne vero quis æthiopem nos lavare, nec
adesse, qualem Psychologicæ Juridicæ colo-
re depinximus, notionem jactitet: eidem
triplicem opponimus argumentationem. Si
constat, animam humanam in applicatione ju-
ris esse respiciendam: si constat, leges ideo ferri,
ut servantur, ac transgressores puniantur; de
iis autem, qui normam præscriptam agno-
scunt aut contemnunt, non nisi cognita arte
nostra judicium concipi poterit: si denique
constat, legum scopum talem esse, qui felices
reddat homines, is autem ipse non nisi serva-
tis scientiæ nostræ regulis obtinebitur: con-
stabit quoque, laborem, eruendæ Psycholo-
giæ Juridicæ naturæ dicandum, nec frustra-
neum fore, nec in tenui. Omnem locum exem-
plo tam e Iure naturali, quam civili, canonico,
criminali, feudali, ac denique publico de-
sumto, paucis explicabimus.

§. IV.

Prior thesis, in applicatione juris animæ
huma-

humanæ rationem habendam, tam clare patet, ut ad hanc solam fere, non attentis ipsius corporis actionibus, reflectendum esse nonnulli duxerint a). Quæ licet modum superent, ipsam tamen veritatem nostram non offuscabunt. Ac quod ad Ius Naturæ attinet, ad communem illam de metu imputationeque nonnisi causæ actionis liberæ faciendæ doctrinam b) provocamus. Consistentem invenies lavolenum Iureconsultum c): *In lege fundi vendendi lapidicinæ in eo fundo, ubique essent, exceptæ erant: (et) post multum temporis in eo fundo repertæ erant lapidicinæ: eas quoque venditoris esse Tubero respondit: Labeo, referre quid actum sit. Si non appareat, non videri eas lapidicinas esse exceptas; neminem enim nec vendere nec excipere, quod non sit, et lapidicinas nullas esse, nisi quæ appareant et cædantur: aliter interpretantibus totum fundum lapidicinarum fore, si forte toto eo sub terra esset lapis. Hoc probat. Ego rationem legis non tantum in verbis ultimis, quæ incipiunt: aliter interpretantibus; aliter in his quoque pono: neminem enim nec vendere, nec excipere quod non sit; cum de his scilicet cogitari nequeat, dum ex sententia philosophorum non entis nullæ sint qualitates.*
 Primo

Pari modo distinguit Alexander pontifex maximus: d) *Ex tuarum literarum tenore accepimus, quod presbyter cum quodam infami ad privatum locum accessit, non EA INTENTIONE, ut vocaret dæmonium, sed inspectione astrolabii furtum cuiusdam ecclesiæ posset recuperari. Verum licet hoc EX BONO ZELO ET SIMPLICITATE se fecisse proponat, id tamen gravissimum fuit, et non modicam inde maculam peccati contraxit - Mandamus, quatenus TALEM, EI pro expiatione illius delicti poenitentiam imponas, quod per annum et amplius si tibi visum fuerit, eum ab altaris ministerio præcipias abstinere, et ex tunc liberum sit ei exercere officium sacerdotis. Eandem distinctionem, ubi de criminibus agitur, sollicite leges exprimunt e):* Ein jeder Mörder oder Todtschläger, wo er desßhalb nicht rechtmäßige Entschuldigung ausführen kann, hat das Leben verwüncket. Aber nach Gewohnheit etlicher Gegenden, werden die fürseßlichen Mörder und Todtschläger einander gleich mit dem Rade gerichtet, darinnen soll Unterscheid gehalten werden. Und also, daß der Gewohnheit nach ein fürseßlicher und muthwilliger Mörder mit dem Rade, und ein anderer, der ein Todtschlag aus Zähheit und

B Zorn

Zorn gethan, und sonst auch gemeldte Entschuldigung nicht hat, mit dem Schwerdt vom Leben zum Tode gestrafft werden sollen. Superest, ut iuris Feudalis assensum doceamus. Ita autem illud f) Munechet man aber ein Kint binnen sinen jaren, ez muz wol bitten sinen jaren uz varen, und beheldet Lantrecht und Lantrecht, begibt aber sich ein man der zu sinen jaren komen ist, her hat sich von lantrechte und lehenrechte geleyet, und sine lehne sind von ihme ledig, wen er den herschild uffgeben hat = Separatos vides minores natu atque majores: illis jura favorabilia, si votum monachale forsan fecerint, ob mentem scilicet imprudentem; his eadem adversa, ob suppositam rei tamardux dignam, antequam elegerint, considerationem. Tandem ex lure Publico celeberrimum illud Statuum Lusitanorum edictum anno 1641. propositum g) in partes nostras advocabimus, qui exprellis verbis se *regum suorum tyrannidem exercentium judices, taliumque cupiditate regnum depositione liberandum* declarant. An vero quis tyrannidem exerceat, an temporum injuria coactus jussiones quasdam nimis forsan subditorum alicui onerosas invitus suscipiat, nonnisi ex constanti

stanti perpetuaque voluntate, eundem se præbendi, dijudicari poterit.

- a) Ad omnes illos provocamus, qui conatum eadem, qua crimen ipsum, poena puniendum statuerunt.
- b) Pluribus hæc exposita leges in *Progr. An except. quod metus caus. valid. veniunt. queat? §. XXI.*
- c) *l. 77. D. de contrah. emt.* Ad vulgata, qualia in *Progr. cit.* nec non *l. 11. D. de poen. l. 47. 79. D. de reg. jur.* invenies, sponte non descendimus.
- d) *Add. c. 2. X. de sortileg.*
- e) *Constit. Crim. Carol. art. 137.*
- f) Ita *Ius Prov. Saxon. art. 25. ap. Senckenberg Corp. Iur. Feud. Germ. p. 592.* Si minor in monasterium detruditur, exire debet, antequam majorem ætatem attingit, ac jura feudalia et provincialia salva retinebit; quod si major votum fecerit, jura modo dicta amisit, ac feuda pro apertis habentur, dummodo clypeum suum dereliquit.
- g) *Quand les sujets sont traités tyranniquement par leurs Souverains, il est en leur pouvoir de leur ôter la Couronne, lorsqu'il s'agit de leur propre défense; et en semblable cas on ne doit jamais s'imaginer que les sujets aient prétendu engager leur foi, ni que les obligations de leur serment puissent s'étendre jusques-là.* Integrum hoc scriptum videri poterit *ap. Schmauff. Corp. Iur. Gen. Acad. Tom. II. p. 2290.* ac verba *cit. p. 2299.*

§. V.

Quod ad alteram attinet, qua legibus obediens inobedientesve non nisi ex artis nostræ præceptis dignosci posse statuimus, propositionem; ex iure Naturæ principio notamus,

B 2

eos,

eos, qui legem servant, ab illis, qui eidem obediunt, omnino distinguendos esse. Priores dicunt, quicumque legis præcepto convenienter vivunt; posteriores, qui ea de causa has nec alias actiones suscipiunt, quod eas legis norma præscriptas norunt. Idem inter transgressores legis discrimen faciendum a). Dum igitur de merito poenave Titio infligendis quaestio movebitur, omnis rei cardo in isto versabitur, num ex proposito atque voluntate, an casu forsan, legis mandatum impleverit contemseritve. Ast

Nil velle potest nisi primum intelligat: ergo

Hanc motus causam constat simul esse scientem.

Mens igitur prima est motus atque unica causa: b) ex eaque omnia hic dijudicanda venient. Eandem Iuliani rationem fuisse puto, dum eum, qui sine dolo malo ad iudicium provocat, non videri dolo facere pronuntiat e). Nec alia via subtilem canonistarum inter usuras et id quod interest, quorum illæ maximo fervore condemnatae, hoc numquam non permissum, distinctionem salvari posse, ex eis, quæ jam alio loco fuisse differimus d), facile perspicies. Expresse sane Divus Hadrianus in hæc verba rescripsit: *In maleficiis voluntas spectatur, non exitus*

tus e). Nec fendo privandum Longobardi vasallum censuerunt, nisi de ejus inobedientia constiterit, ideoque, illo fidelitatem non præstante dominus tribus vicibus, convenienti tempore interposito, forte septem dierum spacio, ad curiam suam super hoc reclamaverit, et vasallus tribus vicibus citatus a suis paribus jurare noluerit f). Pari de causa, poenam eorum, qui jure monetandi abuntur, non nisi illis infligendam censet Capitulatio novissima g), qui in cœpto perseverarunt. Auch, wo wir beständig befinden, daß diejenige Stände, denen solches Regal und Privilegium verliehen, dasselbe dem Münz-Edict und andern zu desselben Verbesserung erfolgten Reichs-Constitutionen zugegen, mißbrauchen, oder durch andere mißbrauchen lassen, und sich also ihrer Münz-gerechtigkeit, ohne fernere Erkenntniß verlustig gemacht, et quæ sequuntur.

a) Cf. Daries Jurisprud. Univ. P. gen. Cap. III. §. 108-109.

b) Anti-Lucretius Lib. V. v. 250-252.

c) Vid. l. 63. D. de divers. reg. jur.

d) Leg. Progr. ad c. XIII. X. de VI. et I. III. C. de man. foen.

e) l. 14. D. ad l. Corn. de sic. et venef.

f) Ius Feud. Longob. l. XXIV. l. ap. Senckenberg l. c. p. 385.

g) Art. IX. §. 7. Hoc quidem modo verba legis obscura interpretari nos posse confidimus, de quibus, si placet conferas Mosers Anmerk. über die Wahl-Capitul. Caroli VII. p. 339.

§. VI.

Tertium illustrandum suscipimus, commodacivium, quæ a legislatore præsertim intendi nemo negabit, solo *psychologie juridicæ* ministerio acquiri posse. Nec est, quod multa adstruamus effato Iuris Naturæ clarissimo, illam respectu mei pro vero bono reputandam non esse, quam ipse pro tali non agnosco, felicitatem. Eam autem ut de re quadam concipiam opinionem, motiva sunt excogitanda, quæ menti meæ perfectio nem adfuturam repræsentent, ejusque voluntatem ad hanc inclinent exoptandam. Hinc illius, quod in animam civium influat, quam maxime rationem habendam esse per se patescit a). Hinc quamvis libertatem *rem inæstimabilem* b) leges Romanæ declaraverint, illum tamen, qui *volentem retineat, non videri dolo malo retinere, sed quid si volentem quidem retineat, non tamen sine calliditate circumventum, vel seductum, vel sollicitatum, neque bono vel probabili ratione hoc facit?* Recte dici dolo malo retinere pronuntiant

tiant c). Ac Augustinus: *Qui ex timore, ait, facit preceptum aliter quam debeat facit, et ideo jam non facit d)*. Huc quoque illa legum effata referimus, quibus iudici reum iusjurandum præstaturum vel divini ministri auxilio de formula illius dignitateque actus suscipiendi, antequam admittatur, serio monere injungitur. Eodem fundamento Iuris Feudalis dispositio nititur: *Quoniam inter dominum et vasallum nulla fraus nec ullum malum ingenium debet intervenire, idcirco per hanc præsentem legem sancimus, si vasallus non dolose per annum et diem steterit quod a domino sui beneficii investituram non petierit, feudum non ob hoc amittat. Solum enim abesse videtur, si justa causa impediens steterit e)*. Si enim non dolose stetit, animum defraudandi dominum minime habuit, ideoque feudo suo, felicique vitæ genere, non esse spoliandum, leges denuntiant. Ultimo loco sic argumentari liceat: Cum illa, quæ maxime civium conditioni conveniunt, statuta aliis eos reddunt feliciores, ob hanc ipsam causam, quia cum actionibus eorum arte consentiunt, sancte sunt consideranda: inde vero rationem aliquam elicere dabitur, cur in Rec. Imp. Nov. f) dispositum inveniamus:

Das

Daß der Richter, ehe er die Proceß erkennet, jedes Orts Obrigkeit, und des Status publici mit einlaufendes Interesse mit seinen Umständen wol erwägen = auch des Orts Obrigkeit = den Gewalt haben, dergleichen Statuta nach Gelegenheit der Läufe, und Zeiten zu widerrufen und zu ändern. Dari igitur Psychologiam Iuridicam evicimus: quæ restant, cum hic filum abrumpere jubeamur, alii temporis reservata sunt.

a) Prudentis sane est, characteri civium mandata, quoad fieri potest, accommodare, quod etiam fieri solere multis exemplis evincit *Boehmeri D. de divers. jur. ex divers. climat. ort.*

b) l. 106. D. de reg. jur.

c) l. 3. §. 5. D. de lib. hom. exhib.

d) c. 8. X. de Reg. Iur.

e) 2 F. LII. §. 3. ap. Senckenb. l. c. p. 410.

f) §. 106.

PRAE-

PRAENOBILISSIMO

AC

DOCTISSIMO

DOMINO

RESPONDENTI

S. D. P.

IOANNES FRIDERICVS PAVLI,

CVSTRINO-NEOMARCHICVS,

OPPONENS.

Bonum et laudibus utique dignum est, se totum iis artibus, quae generi humano profunt; et ex quibus haud parum emolumenti in Republicam redundat tradere: laudabilius et me-

C

lius,

E-

lius, in iis subsistere ac proficere, omniaque,
 quae in iis continentur ad aurificis stateram
 examinare: optimum denique et summum lau-
 dis incrementum est, ea, quae antea quis con-
 didit ac reposuit tandem depromere, et in his
 vires ingenii experiri. Haud quisquam
 igitur erit, qui consilium TVVM im-
 probaturus sit, quod post aliquot annorum
 defluxum quibus et in Regia Fridericia-
 na et in hac alma Viadrina juri aliisque
 scientiis operam nauasti, tandem emenso studia-
 rum academicorum stadio specimen vigiliarum
 TVARVM summa industria excogitatum,
 sesamoque ac papauere quasi sparsum Erudito-
 rum

rum disquisitioni exhibiturus Cathedram publi-
 cam ascendas, ad certam en illud eruditum,
 quod uires ingenii acuit ineundum. Satis su-
 perque hocce comprobabis, TE non uano otio
 triuisse tempus, sed in euoluendis sapientium
 virorum lucubrationibus ingenium exercuisse,
 atque tantos acquisuisse profectus, quibus pa-
 triae aliquando et reipublicae commode inser-
 uire ualeas. Quod quidem non TIBI solum sa-
 luti erit, sed in primis Venerando Parenti
 TVO, quem Deus T. O. M. ac lares suos sal-
 uum sospitem et ab hostium telis immunem ser-
 uare benigne uelit, adferet solatium, spem, sum-
 mamque obteetationem. Nil igitur nunc re-
 stat,

stat, nisi ut de specimine hoc eruditionis Tuæ
et Venerando Seni et TIBI animitus gratu-
ler, meque sincero pectori TVO et in poste-
rum commendem. Vale, amareque animo

TIBI devinctissimum ne desine. Dabam

Francofurti cis Viadrum ipsis Calendis

Iulii MDCCLV.

Frankfurt a. O., Diss. 1751-55.

ULB Halle

004 590 635

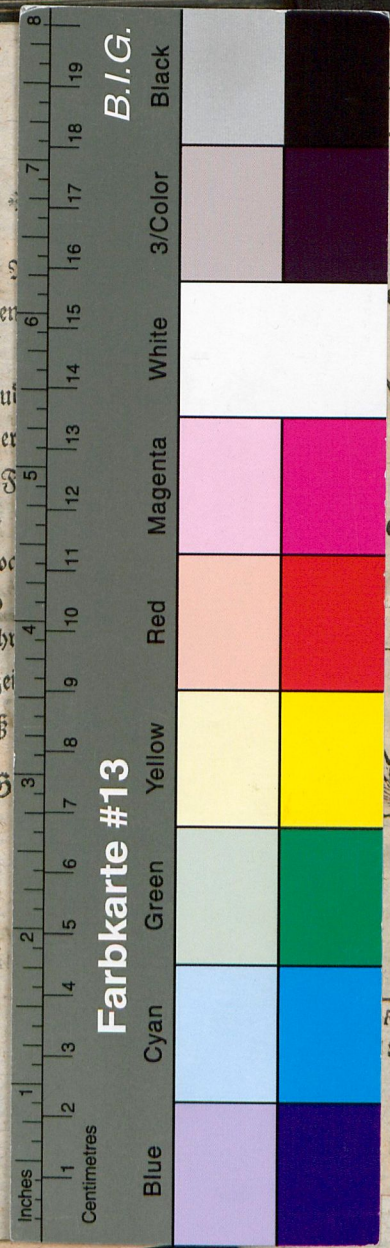
3

f
sb.

WD 78/12072

17
23.
1755, 6 NB

CHOLOGIAE IV- RIDICAE

SPECIMEN I.

CAE ERVDITORVM DISQVISIONI

SVBMITTET

NES IVLIVS SVRLAND,

L. V. D. ET ANTEC. ORDIN.

DEFENDENTE

O FRIDERICO VOLLMAR,

CVSTRINENSI.

DIE X. IVLII MDCCLV.

RANCOFVRTI AD VIADRVM,
S CHRISTIANI WINTERI, ACAD. REG. TYPOG.

